

Wetsvoorstel aanpassing belastingstelsel waterschappen

Aanleiding wetsvoorstel

Waterschappen zorgen voor veilig, voldoende en schoon oppervlaktewater in Nederland. Zeker in deze tijd van klimaatverandering brengt dat veel investeringen en hoge kosten met zich mee. Dankzij de opbrengsten van de eigen waterschapsbelastingen, die inwoners en bedrijven betalen, worden de waterschapstaken zelfstandig bekostigd en hoeven noodzakelijke investeringen in waterstaatkundige voorzieningen niet te concurreren met andere overheidsuitgaven.

Wel kent het huidige belastingstelsel een aantal knelpunten. De Unie van Waterschappen heeft daarom in december 2020 een aanpassingsvoorstel aan de minister van IenW voorgelegd. De minister is daarop een wetgevend traject gestart, waarbij de voorstellen van de waterschappen zijn gebruikt om de knelpunten op te lossen en tegelijk ruimte te geven aan een aantal andere ontwikkelingen op het gebied van klimaatadaptatie, de energietransitie en circulaire economie. Het wetsvoorstel is op 7 september 2023 bij de Tweede Kamer ingediend en zoals het er nu naar uitziet op 18 april 2024 plenair behandeld.

Belang wetsvoorstel en snelle behandeling

De waterschappen zijn erg blij met het wetsvoorstel: hiermee worden belangrijke stappen gezet in het oplossen van de huidige knelpunten én het verder realiseren van de ambities van de waterschappen en hun bijdragen aan de opgaven waar Nederland voor staat. De waterschappen hopen op een voorspoedig vervolg van het wetgevend traject nadat de Tweede Kamer zich over het wetsvoorstel heeft uitgesproken, zodat zij snel met het aangepaste stelsel aan de slag kunnen. De daadwerkelijke inwerkingtredingsdatum is 1 januari 2026.

Twee aandachtspunten

De waterschappen hebben de aandacht van de Tweede Kamer gevraagd voor twee onderdelen van het wetsvoorstel die betrekking hebben op de watersysteemheffing. Dit is de belasting waarmee de waterschappen het geld bijeenbrengen voor waterveiligheid en voldoende en schoon oppervlaktewater.

Tariefdifferentie gebouwd

Op dit moment moeten waterschappen voor woningeigenaren en eigenaren van bedrijfspanden hetzelfde tarief gebruiken. Omdat de WOZ-waarden van woningen de afgelopen jaren echter veel harder gestegen zijn dan de WOZ-waarden van bedrijfspanden, zijn woningeigenaren een steeds groter deel van de lasten gaan dragen zonder dat daar meer voorzieningen van het waterschap tegenover stonden. Het wetsvoorstel bevat een bepaling op grond waarvan waterschappen voor woningen een ander tarief kunnen hanteeren dan voor bedrijfspanden, de zogenoemde tariefdifferentiatie gebouwd. Deze tariefdifferentiatie zorgt voor een evenredigere verdeling van de lasten binnen de betalende categorie 'eigenaren gebouwd'.

In het wetsvoorstel is de tariefdifferentiatie vormgegeven als een verplichting, terwijl de waterschappen op dit punt een 'kan-bepaling' voor ogen hebben. Dan kan elk waterschap zelf de afweging maken over het al of niet toepassen van de tariefdifferentiatie. De waterschappen hechten sterk aan deze 'kan-bepaling', omdat dan elk waterschap de bestuurlijke keuzes kan maken die bij het eigen gebied passen.

Gemeenten hebben voor een vergelijkbare tariefdifferentiatie binnen de onroerendezaakbelasting een 'kan-bepaling' en daarom zien waterschappen niet in waarom gemeenten wel beleidsvrijheid hebben en zij niet. De waterschappen zien het wetsvoorstel op dit punt dan ook graag aangepast in een 'kan-bepaling'.

Bestuurlijke ruimte kostenverdeling

In het wetsvoorstel is een nieuwe methode opgenomen waarmee de waterschappen de kosten van hun watersysteemtaak verdelen over vier betalende categorieën (gebruikers, gebouwd eigenaren, ongebouwd eigenaren en ongebouwd natuur eigenaren). Deze nieuwe methode gaat er vanuit dat de kosten op basis van gebiedskenmerken worden verdeeld. De methode geeft de waterschapsbesturen meer mogelijkheden om de kostenaandelen van de vier betalende categorieën te verfijnen en af te stemmen op de specifieke kenmerken van het gebied en de taakuitoefening. Zo kan de heffing op de maat van het individuele waterschap en zijn gebied toegesneden worden. De omvang van de bestuurlijke ruimte is nodig om te voorkomen dat de invoering van de nieuwe methode tot gedwongen, ongewenste lastenverschuivingen leidt.

Om ongewenste lastenverschuivingen te voorkomen moet de omvang van de bandbreedtes van de kostenaandelen van twee betalende categorieën (eigenaren van ongebouwde grond en van natuurterreinen) + en -/ - 30% bedragen. Het wetsvoorstel beperkt deze ruimte na twee jaar tot + en -/ - 25%.

Voor enkele waterschappen betekent dit dat zij kort na de invoering van het nieuwe stelsel ongewenste lastenverschuivingen moeten doorvoeren. Dit is een gevoelig punt omdat de waterschappen bij het formuleren van hun voorstellen namelijk als uitgangspunt hadden dat het oplossen van het probleem bij het ene waterschap niet tot een nieuw probleem bij een ander waterschap mag leiden. De bandbreedtes van 30% vloeien voort uit dit uitgangspunt, de bandbreedtes van 25% niet.

Ook het feit dat waterschappen bij een bestuurlijke ruimte van 25% minder ruimte krijgen om in te spelen op de specifieke kenmerken van het gebied en de taakuitoefening ligt erg gevoelig. De waterschappen zien dan ook graag dat er in het wetsvoorstel structureel een bestuurlijke ruimte van + en -/ - 30% wordt opgenomen.

De Unie van Waterschappen heeft een toelichtend filmpje gemaakt over het wetsvoorstel:

<https://youtu.be/6zCOWD6UPRI>

Meer informatie over het wetsvoorstel is te vinden via: <https://unievandwaterschappen.nl/themas/aanpassing-belastingstelsel/>